

Cementrustiek in allerlei toepassingen en vormen.

Houd beplanting in toom opdat ze de constructies niet bedreigen.

Cementrustiek, cementbeton, kunstbeton, rocaille, rotswerk, imitatie-hout, imitatie-rotsen... Allemaal termen die verwijzen naar een techniek die gebruikt werd om natuurlijke materialen en vormen uit de natuur na te bootsen, gebruikmakend van een cementmortel. Cementrustiek wordt gemaakt door een basisstructuur te bestrijken en sculpteren met cementpleisterlagen. De draagstructuur vormt het skelet en kan bestaan uit metselwerk, ijzer, kippengaas of een combinatie van verschillende materialen. De pleisterlagen geven het geheel vorm en worden afgewerkt met een fijne mortel die met de hand gesculpteerd wordt als hij nog nat is. Soms werd het oppervlak ook nog geschilderd.

In Vlaanderen zijn naast rotspartijen en Mariagrotten allerlei constructies terug te vinden in cementrustiek, zowel voor rots- als houtimitaties: zitbanken, bruggetjes, bloembakken, omheining, kapelletjes, graftekens...

De kunstwerken zijn doorgaans buitenelementen die te lijden hebben onder weer en wind. De ijzeren onderdelen van de draagstructuur gaan na verloop van tijd roesten waardoor de constructies van binnenuit kapot gedrukt worden.

Gespecialiseerde uitvoerders voor herstellingen zijn schaars waardoor een goed onderhoud extra belangrijk wordt.

WAT DOEN?

Inspecteren

Kijk de cementrustieken elementen en de omgeving regelmatig na. Let daarbij op:

- roestsporen op het object;
- scheuren, barsten of hol klinkende zones;
- afgebroken of gevaarlijk loshangende delen;
- plaatsen waar de draagstructuur zichtbaar is;
- beplanting;
- vuil, vandalisme en graffiti.

Beplanting nakijken en onderhouden

- controleer de begroeiing jaarlijks op en rond de cementrustiek;
- verwijder zaailingen van houtige planten die zich nestelen in en op de constructie;
- verwijder invasieve begroeiing waarbij wortels of takken in barsten kunnen groeien of snoei regelmatig bij. Uitdijende wortels en takken kunnen de (fragielere) delen beschadigen;
- laat omstaande bomen regelmatig nakijken en snoeien op dood hout en zwiepende takken die schade kunnen berokkenen aan de cementrustiek (om de 3 à 5 jaar).

Algen en mossen zijn soms storend voor de leesbaarheid van een kunstwerk en scheiden zuren af die een glad cementrustieken oppervlak kunnen opruwen. Anderzijds zijn ze sfeerbepalend en zijn verschillende mossen, korstmossen en (on)kruiden beschermd. Verwijder ze - alleen indien nodig - met een zachte borstel (kokosharen), eventueel een algendodend middel (vb. quats) of d.m.v. stomen.

Cementrustiek onderhouden

Open voegen en barsten kunnen gedicht worden met een compatibele restauratiemortel om te voorkomen dat water in de constructie loopt.

Herstel

Vorbereiding

- documenteer de bestaande toestand (neem voldoende foto's);
- laat een vooronderzoek uitvoeren: naar de mortelsamenstellingen, eventuele polychrome afwerkingen, schadeprocessen...
- verwijder losse en slechte delen van de wapening en pleister. Houd deze afgebroken stukken bij als voorbeeld of basis voor de herstellingen.

Roestende wapening is de belangrijkste oorzaak van schade aan cementrustieke elementen.

Herstellingen in de bepleistering moeten afgewerkt worden naar historisch model.

Sociale controle, verlichting... kan helpen om graffiti of vandalisme te vermijden.

Reiniging

- reinig de te herstellen delen op een zachte manier (water, zachte borstel). Meer info over reinigen is terug te vinden in de infofiche: [Gevels uit steenachtige materialen reinigen](#)

Wapening

- maak vrijgekomen wapeningsijzers zuiver en behandel deze tegen roest;
- breng de nodige nieuwe wapening aan (netten, roosters, staven...) bij voorkeur in een materiaal dat bestand is tegen corrosie;
- veranker de nieuwe wapening op de bestaande constructie (bijvoorbeeld met chemische wapening).

Pleisterwerken

- kies voor aangepaste herstellmortels op basis van het vooronderzoek. De mortels moeten compatibel zijn met de bestaande constructie op vlak van eigenschappen (hechting, uitzetting, porositeit...), kleur en textuur; zowel voor de grondlagen als voor de afwerkklagen. Maak de herstellmortels eventueel op basis van de originele gezuiverde granulaten om kleurverschillen te beperken en de authenticiteit te bewaren;
- de uitgeharde restauratiemortel mag niet sterker zijn dan de drager waarop hij wordt aangebracht;
- laat de restaurator een proefvlak maken;
- dicht barsten en voegen met deze aangepaste mortels. Pas zo nodig de detaillering aan om een goede afwatering te bekomen en stagnerend water te vermijden. Doe dit met respect voor de historische constructie;
- vul beschadigde of ontbrekende delen aan naar oorspronkelijk model;
- bewerk de verschillende pleisterlagen om de gewenste imitatie te bekomen.

Afwerking

Indien aangewezen of naar historisch model kan een oppervlaktebescherming of -afwerking worden aangebracht. Herstellingen kunnen eventueel ook plaatselijk met pigmenten en bindmiddel bijgewerkt worden opdat ze minder zouden opvallen.

WANNEER / HOE VAAK?

Nazicht cementrustiek en omgeving: regelmatig - minstens jaarlijks.

Onderhoud groen: jaarlijks nazicht en zaailingen verwijderen. Klimop en andere klimplanten 2 x per jaar snoeien (of wanneer nodig); bomen elke 3 à 5 jaar nakijken en zo nodig snoeien.

Herstel cementrustiek: wanneer nodig. Door goed onderhoud en de herstellingen gegroepeerd en doordacht aan te pakken, vermijd je herstellingen op uiteenlopende momenten met een variatie aan mortels die elk op een andere manier verouderen en verkleuren.

WIE?

Nazicht van de constructie en begroeiing kan in eigen beheer. Stel iemand verantwoordelijk voor deze regelmatig (jaarlijkse) controle.

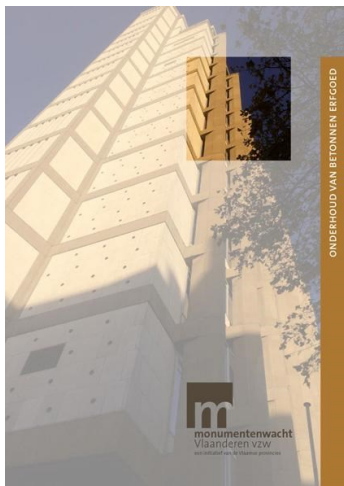
Onderhoud groen: in eigen beheer / groendienst. Geef de uitvoerders voldoende informatie over de historische waarde van de constructie en beplanting.

Herstellen cementrustiek: contacteer hiervoor best een professional, vb. (historische) uitvoerders cementrustiek of restauratoren van steenachtige materialen. Bij uitvoerders van betonherstellingen kan u eventueel ook terecht als ze ervaring hebben met betonnen erfgoed en een hart voor cementrustiek.

WAT VERMIJDEN? WAAROP LETTEN?

Let op:

- het aanhechtings- en absorptievermogen van de elementen. Zo nodig moeten ze bevochtigd worden en voorzien van een aanhechtingslaag vooraleer een herstellmortel aan te brengen;
- waardevolle en beschermde planten! Mossen en kruiden zijn doorgaans niet schadelijk en kunnen behouden blijven;
- planten die deel uitmaken van het ontwerp. Verschillende cementrustieke grotten en folies werden geleverd inclusief klimop of andere planten. Deze planten bepalen mee de erfgoedwaarde en mogen niet verwijderd worden, maar moeten regelmatig gesnoeid worden.

MEER INFO:

Onderhoudsbrochure Monumentenwacht

- [Onderhoud van betonnen erfgoed](#)
- [Onderhoud van funerair erfgoed](#)
- [Vegetatie op en rond gebouwen](#)

Wet- en regelgeving

- Is uw object beschermd als monument of maakt het deel uit van een beschermd stads- of dorpsgezicht, vraag dan advies bij het agentschap Onroerend Erfgoed of uw gemeente. Verschillende werken zijn vergunningsplichtig of vallen onder de meldingsplicht.
- Voor info over niet beschermd waardevol erfgoed kan u zich wenden tot de betrokken IOED. Verschillende provincies bieden subsidies voor onderhoud aan klein – niet beschermd – erfgoed. O.a. [Limburg](#), [Oost-Vlaanderen](#) en [Vlaams-Brabant](#).

Normen en wetenschappelijke publicaties

- VAN DRIESSCHE, T. [Methodologie voor het beheer van tuinen en parken in Vlaanderen](#), agentschap Onroerend Erfgoed, 2015 (hfdst 13 en 14)
- URL 4005 [Betonrestauratie - realisatie](#), Stichting ERM, 2021 - Bijlage 2: Cementrustiek

Erfgoedhuis Den Wolsack
Oude Beurs 27 – 2000 Antwerpen
T + 32 3 212 29 50
F + 32 3 212 29 51
info@monumentenwacht.be
www.monumentenwacht.be

monumentenwacht
Vlaanderen vzw
een initiatief van de Vlaamse provincies

